

Olimpisme a les escoles: educació olímpica com a centre en l'educació de valors

Deanna Binder

Col·lecció Lliçons universitàries | 16

Centre d'Estudis Olímpics
Universitat Autònoma de Barcelona

Aquesta obra ha estat publicada com a part del projecte educatiu del Centre d'Estudis Olímpics (CEO-UAB), *Lliçons universitàries olímpiques*, promogut a través de la Càtedra Internacional d'Olimpisme (CIO-UAB). El projecte té com a objectiu oferir l'accés en línia a textos elaborats per experts internacionals i dirigits a estudiants universitaris i professors que tracten sobre les principals temàtiques relacionades amb els Jocs Olímpics.

Aquesta obra està subjecta a la llicència Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades 2.5 Espanya de Creative Commons. Ets lliure de copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra, sempre que reconegues l'autor i editor, no sigui utilitzada per a finalitats comercials o generar una obra derivada d'aquesta.

Per citar aquest document, pots usar la referència:

Binder, Deanna L. (2010): *Ensenyar l'Olimpisme a les escoles: l'educació olímpica com a punt clau en els valors de l'educació: lliçons universitàries olímpiques* [en línia]. Bellaterra : Centre d'Estudis Olímpics (UAB). Càtedra Internacional d'Olimpisme (CIO-UAB). [Data de consulta: dd/mm/aa]
<http://ceo.uab.cat/pdf/binder_cat.pdf>

- © Del contingut, 2004 Deanna L. Binder
- © De l'edició, 2010 Centre d'Estudis Olímpics (CEO-UAB)

ISBN: 978-84-693-6166-5

Sumari

1. Introducció.....	1
2. Orientació per al lector	2
3. Descripcions d'educació olímpica	4
4. Ensenyar valors olímpics	7
4.1. Martha Nussbaum	11
4.2. Carol Gilligan	12
4.3. Nel Noddings	13
4.4. Maxine Greene	15
5. Conclusions	16
Bibliografia	19

1. Introducció

Per entendre l'Olimpisme és fonamental posar èmfasi sobre una educació obligatòria. De fet, “no es pot entendre la idea olímpica sense abans haver entès la seva missió educativa” (Gessman, 1992:33). Aquesta màxima educativa es destaca en diversos Principis fonamentals de la Carta Olímpica (IOC: 2000).

Principi fonamental 2 – L'Olimpisme és una filosofia de vida; exalta i combina en igualtat totes les qualitats del cos, de la voluntat i de la ment. Combinant l'esport amb la cultura i l'educació, l'Olimpisme busca crear un estil de vida basat en la felicitat que es troba en l'esforç, en el bon exemple dels valors educatius i en el respecte als principis ètics fonamentals universals.

Principi fonamental 3 – L'objectiu de l'Olimpisme és posar l'esport al servei del desenvolupament harmoniós de l'home, per tal d'encoratjar l'establiment d'una societat pacífica preocupada per la preservació de la dignitat humana.

Aquesta és una màxima de l'educació de valors. Alguns dels valors positius específics als quals es fa referència en aquests principis inclouen un respecte a l'equilibri del caràcter humà entre aspectes de la ment, del cos i de l'esperit, una comprensió de la felicitat trobada en l'esforç, un èmfasi en el comportament pacífic, i el respecte als altres (descriu, aquí, com a preservació de la dignitat humana). Els principis, encara que una mica estranys en la seva redacció en anglès, també inclouen instruccions per a una pedagogia olímpica. És a dir, els principis fonamentals semblen suggerir components d'una possible estratègia d'ensenyament i d'aprenentatge. Les referències apunten a unes estratègies com “combinar l'esport amb la cultura i l'educació”, fixar “bons exemples”, i encoratjar la participació en l'esport com una situació educativa en la qual aquests valors es poden desenvolupar.

Des dels anys 70, hi ha hagut moltes versions del que significa realment l'educació olímpica, i moltes descripcions de l'orientació i dels continguts d'un programa d'educació olímpica. La lliçó del Dr. Norbert Mueller sobre l'orientació educativa olímpica de Pierre de Coubertin, que es troba en aquesta sèrie de lliçons disponibles en

el lloc web de la Universitat Autònoma de Barcelona, n'és un exemple. Es presenten moltes altres descripcions d'educació olímpica en el debat que ara segueix.

El punt clau d'aquesta conferència, tanmateix, recau en "com" els mestres, els entrenadors, els professors poden ajudar els joves a desenvolupar els valors associats amb el concepte d'Olimpisme. En el procés d'explorar pedagògicament les estratègies necessàries per a facilitar el desenvolupament i el reforç dels valors i els comportaments positius, es fan referències a la literatura del programa escolar actual en el camp general de l'educació de valors, i també en la informació sobre el tema del desenvolupament dels valors dintre dels programes d'educació esportiva i d'educació física. La lliçó que ve a continuació presentarà qüestions i preocupacions respecte a l'ensenyament de quatre valors educatius fonamentals identificats en un projecte internacional sobre educació olímpica estretament relacionat amb el concepte d'olimpisme: gaudir de l'esforç en l'activitat física, joc net, multiculturalitat (entesa internacional) i ésser el millor que pots ser (aspiració a l'excel·lència). Conclourà amb el debat de les complexitats d'intentar mesurar canvis en valors i comportaments com a resultat d'una intervenció olímpica educativa.

2. Orientació per al lector

S'espera que aquesta lliçó inauguri un debat mundial sobre el tema de la pedagogia olímpica. En un entorn social post-modern és possible parlar sobre "els principis ètics fonamentals universals" com fa la Carta Olímpica? És veritat que les qüestions ètiques com el joc net, la violència, l'engany, l'abús de fàrmacs per a millorar el rendiment, el comerç, l'equitat, etc. reben molta més atenció dels mitjans de comunicació i apareixen sovint en els documents i les presentacions a les conferències sobre esport olímpic i educació física. Com s'aprenen els comportaments ètics i de joc net? Com es poden ensenyar, i com es pot dur a terme aquest ensenyament? La literatura tampoc no diu res de les qüestions interculturals. Per exemple, com la gent de diferents contextos socials entén i experimenta el joc net?

Els educadors, com tothom, són producte del seu propi entorn cultural, polític i educatiu. Veuen el món a través dels filtres de les seves orientacions educatives particulars i sistèmiques. Hans Georg Gadamer (1989) descriu aquest filtre com un "horitzó" que defineix els límits d'entesa entre persones. D'aquesta manera, per exemple, aquesta lliçó està definida o limitada per la seva dependència de les idees euro-americanes (literatura) disponible en anglès. També està limitada per l'orientació nord-americana, més en concret canadenca, del seu autor a les escoles, als sistemes educatius i als currículums.

Afortunadament, això no significa que la comprensió i la perspiciàcia de l'autor d'aquesta lliçó no tingui cap mena de significació ni rellevància per a la gent en altres circumstàncies educatives. Més aviat, significa que els lectors (cadascun des del seu propi "horitzó") haurien de plantejar aquesta conferència amb una orientació reflexiva, situant l'autor en un diàleg silenciós i reflexionant sobre qüestions com aquestes:

1. Els valors descrits aquí signifiquen el mateix per a mi que per a la gent que forma part del meu entorn cultural i educatiu de la mateixa manera que per a l'autor? Com són de diferents aquests valors? Com són d'iguals?
2. Quins components d'un programa d'educació olímpica s'integrarien bé amb les prioritats educatives i els valors dels sistemes en el meu país? Quins components no serien aollits? Per què?
3. Entenc els principis educatius explicats en aquesta lliçó per a ensenyar valors olímpics? Seran rellevants en les circumstàncies educatives i culturals en les quals treballa? Per què sí o per què no?
4. Quines estratègies d'ensenyament podria suggerir per a millorar l'ensenyament de l'Olimpisme a les escoles de meu país?

Afortunadament, en un futur no gaire llunyà, un diàleg silenciós, com el que es recomana al lector d'aquesta lliçó, podria esdevenir un intercanvi internacional d'idees a través de debats per Internet, d'un congrés o d'una sèrie de tallers.

3. Descripcions d'educació olímpica

Des dels anys 70, els estudiosos olímpics han continuat treballant en les idees pedagògiques de l'Olimpisme. Per Gessman, (1992) el nucli del sistema de valors olímpics és el desenvolupament constant del potencial de tots els éssers humans. Emfasitza la importància de l'esport a l'escola i proposa àrees d'aprenentatge que estarien connectades amb l'esport a l'escola (pràctica, entrenament, competicions) en correspondència amb la idea olímpica. Aquestes àrees d'aprenentatge inclouen: joc net, salut, risc i aventura, desenvolupament artístic i creatiu, i sociabilitat. (p. 38).

Bruce Kidd (1985) va trobar els següents punts de correspondència entre l'Olimpisme i els objectius generals de l'educació (p. 10):

- Participació massiva: l'expansió d'oportunitats per a l'esport i el joc de crear el que De Coubertin va anomenar "la democràcia de la joventut";
- Esport com a educació: el desenvolupament de les oportunitats que realment són educatives, que ajuden tant en els processos de coneixement individuals com col·lectius;
- Esperit esportiu: la promoció familiar d'un alt nivell d'esperit esportiu, que De Coubertin va anomenar "el nou codi de cortesia".
- Intercanvi cultural: la integració de les arts visuals i interpretatives a les celebracions olímpiques;
- Comprensió internacional: la creació d'un moviment els membres del qual siguin de categories racials, religioses, polítiques i econòmiques diferents, una germandat que promogui la comprensió i, d'aquesta manera, contribueixi a la pau mundial; i
- Excel·lència: l'aspiració a l'excel·lència en l'actuació.

A Alemanya, Gruepe (1996) va extreure tres missatges pedagògics principals a partir dels escrits sobre educació de De Coubertin: 1) desenvolupament del cos, la ment i el caràcter a partir de la lluita per l'èxit en l'esforç físic i la competició (sempre dut a terme en l'esperit de joc net), 2) disponibilitat d'una extensa varietat d'esports, i 3) pau, bona voluntat i comprensió internacional.

Mueller (2004), en la seva recent lliçó sobre l'educació olímpica, ofereix una descripció de les idees d'educació olímpica que es van desenvolupar en la vida i els escrits de Pierre de Coubertin. Descriu les “característiques d'una educació olímpica, tal com apareixien en el llegat filosòfic de De Coubertin:”

- el concepte de desenvolupament harmoniós de tota la humanitat
- la idea de la lluita per a la perfecció humana a través d'una interpretació elevada [científica i artística, però també esportiva]
- l'activitat esportiva voluntària relacionada amb els principis ètics com joc net i igualtat d'oportunitats
- el concepte de pau i bona voluntat entre nacions, reflectida pel respecte i la tolerància en les relacions entre persones
- la promoció de mesures cap a l'emancipació en l'esport i a través d'aquest.

Els lectors reconeixeran les semblances i els punts en comú d'aquestes diferents interpretacions de l'educació olímpica. No obstant això, cada una té el seu èmfasi particular. En un informe del comitè alemany Rhein-Ruhr per als Jocs Olímpics del 2012, Naul (2002) comenta que encara que sembla que hi hagi un acord en els estàndards didàctics generals que han d'existir perquè un programa pugui ser descrit com a “educació olímpica” (p. B11), hi ha grans diferències en la manera com aquestes característiques es transformen en continguts, activitats i mètodes pedagògics olímpics. Descriu moltes aproximacions d'arreu del món a iniciatives d'educació olímpica:

- l'aproximació orientada al coneixement [wissens-orientierte]: Aquesta aproximació, que segons Naul és la més generalitzada, se centra en la presentació d'informació sobre els jocs antics i moderns, incloent-hi excursions a llocs olímpics i emfasitza “Namen, Daten und Fakten” [noms, dates i fets].
- l'aproximació experiencial [erlebnis]: Aquesta aproximació emfasitza la participació per part dels nens i joves en festivals “olímpics” a les escoles i competicions, la cooperació escolar internacional i comunicació, i posa un èmfasi especial en l'ensenyament de joc net i de comprensió cultural.

- l'aproximació del “desenvolupament individual a través de l'esforç” [konnens-orientierte]: Aquesta aproximació se centra en la idea que el desenvolupament individual i social té lloc mitjançant esforços intensos per a millorar un mateix, esforços físics, i mitjançant la competició amb altres. Gessman (2002) suggereix que la pràctica física i l'entrenament sistemàtic i concentrat ofereix una plataforma per al desenvolupament holístic de la ment, del cos i de l'esperit.
- l'aproximació orientada al món de la vida [lebenswelt]: Aquesta és una aproximació a l'educació olímpica que Naul comparteix amb l'autor d'aquesta lliçó (Deanna Binder). Apunta que “Binder entén i interpreta els ideals olímpics com una motivació per a les activitats d'aprenentatge individual per a tots els estudiants en tots els aspectes de la seva vida, integrats amb participació personal en l'esport i l'activitat física” (p. B15 amb traducció de l'autor d'aquesta conferència).

L'orientació “al món de la vida”, com descriu Naul, es representa mitjançant cinc “objectius bàsics” que formaven la base pedagògica d'un manual internacional de professors basat en els valors de l'Olimpisme (Binder 2000). Aquests objectius es desenvolupen a través de les deliberacions dels participants de les tres conferències internacionals amb el suport de la Fundació per a l'Educació Olímpica i Esportiva d'Atenes, Grècia. Segons la declaració dels objectius, les activitats del programa olímpic educatiu:

- enriquiran la personalitat humana a través de l'activitat física i de l'esport, combinada amb la cultura, i entesa com a experiència de per vida.
- desenvoluparan un sentit de solidaritat, tolerància i respecte mutu humà associat amb el joc net.
- encoratjaran la pau, l'entesa mútua, el respecte per les diferents cultures, la protecció del medi ambient, valors i assumptes humans bàsics, segons les necessitats regionals i nacionals.
- encoratjaran l'excel·lència i l'èxit d'acord amb els ideals olímpics fonamentals.
- desenvoluparan un sentit de continuïtat de la civilització humana tal com s'ha examinat mitjançant la història olímpica antiga i moderna.

Aquests valors són equiparables als valors anomenats prèviament en aquesta lliçó per altres estudiosos: Gessman, Gruepe, Kidd, Mueller. En el manual internacional dels professors, *Be a Champion in Life (Ser un campió a la Vida)* (Binder, 2000), produït per la Fundació per a l'Educació Olímpica i Educativa, aquests valors són redactats amb un llenguatge educatiu apropiat per al professorat, i en sorgeixen cinc temes:

- Cos, ment i esperit: inspiren els nens a participar en les activitats físiques
- Joc net: l'esperit de l'esport a la vida i la comunitat
- Multiculturalitat: aprendre a viure amb diversitat
- Aspiració a l'excel·lència: identitat, confiança en si mateix, amor propi
- Els Jocs Olímpics actuals i passats: celebrar l'esperit olímpic

Redactat d'aquesta manera, cada un d'aquests valors representa no solament un acord sobre els components d'un programa d'educació olímpica, sinó també un valor que és una prioritat per la majoria dels sistemes escolars del món.

La resta d'aquesta lliçó explora el pensament actual i la investigació de com aprenen els nens i com ensenyar amb eficàcia aquests valors. Afortunadament, una exploració com aquesta pot ajudar a definir mètodes útils per a una pedagogia olímpica. També pot ajudar a garantir que la implementació de les iniciatives d'educació olímpica donin suport al mandat i als mètodes de les escoles i, per tant, rebran l'aprovació de les autoritats educatives.

4. Ensenyar valors olímpics

El desenvolupament dels valors o l'educació moral i dels valors és un procés complex que té lloc en tots els aspectes del món dels nens i dels joves. En les cultures tradicionals, influències com la família, les comunitats veïnes i la religió eren els factors clau en aquest procés. Aquests factors continuen tenint una influència significativa. No obstant això, avui dia, en molts països, la responsabilitat pel desenvolupament dels valors també s'assigna a les escoles i en escenaris normals d'ensenyament. Influències

globals com la televisió, Internet, el desplaçament de la població a causa de la guerra i de les migracions, i la convivència de gent de moltes cultures diferents fan més complicats els processos d'ajuda al desenvolupament positiu dels valors dels nens i dels joves.

Des dels anys 60, el desenvolupament dels programes educatius relacionats amb l'educació de valors a Nord-amèrica ha estat dominat pel desenvolupament de la teoria moral de Lawrence Kohlberg. El 1990 quan vaig escriure *Fair Play for Kids (Joc net per a nens)*, un projecte de la Comissió Canadenca pel joc net, vaig desenvolupar un marc de treball pedagògic i teòric basat en el desenvolupament de les aproximacions al raonament moral més profundament identificat amb Lawrence Kohlberg (1981). El manual de material didàctic va ser dut a terme per mestres que treballaven amb nens de 8 i 9 anys fins a 11 i 12, i incloïa la següent informació per a mestres de Hersh, et.al., *Promoting moral growth from Piaget to Kohlberg (Promoure el creixement moral: des de Piaget fins a Kohlberg)*, (1979):

- Descobrir el que és just i aprendre a cooperar i compartir és el que interessa als joves a l'escola primària, perquè desenvolupen la capacitat d'entendre que l'altra gent veu el món d'una manera diferent – per ex., activitats de solució de problemes en cooperació (p. 135).
- Els mestres poden ajudar els estudiants a desenvolupar les seves activitats de raonament moral tot proveint-los d'experiències que creen conflictes morals que exposen als nens a modalitats més altes de pensament que les pròpies. L'estimulació del desenvolupament de la moral té lloc quan es presenten als nens conflictes morals genuïns i difícils (p. 138-142).

Es van identificar dos processos d'aprenentatge importants en la literatura per ajudar els nens d'entre 8 i 11 anys a desenvolupar la seva capacitat d'emetre judicis morals, i es van destacar a *Fair Play for Kids (Joc net per Nens)* (Binder, 1995, p. 4):

- Identificar i resoldre conflictes morals. Parlar és un component molt important del procés de resolució de conflictes i de la presa de decisions moral. La majoria de les activitats d'aquest programa es completen amb la secció Parlem.
- Canviar papers i perspectives. Els nens d'aquesta edat tendeixen a veure el seu món des d'un punt de vista egocèntric. Jocs, simulacions, jocs de rol, etc. els donen l'oportunitat de posar-se a la pell d'algú altre.

S'han dissenyat més de seixanta activitats per ajudar els nens a explorar diversos aspectes del joc net a través d'aquestes estratègies ensenyament/aprenentatge. Mitjançant preguntes per a cada activitat en la secció "Parlem", s'anima els estudiants a submergir-se en "conflictes morals" i en debats recomanats en aquesta literatura (Romance, et.al., 1986).

En un estudi per provar els "efectes en el desenvolupament moral dels nens en l'educació física utilitzant activitats educatives seleccionades de *Fair Play for Kids (Joc net en el Joc per Nens)*," Gibbons, et.al. (1995) van dir el següent:

"Els resultats van donar suport a la principal hipòtesi que la implementació d'un programa educatiu dissenyat expressament pot provocar canvis en diverses facetes del desenvolupament moral... Aquests resultats donen suport a la recerca teòrica i empírica que potenciar el creixement moral no és una conseqüència automàtica de la participació en l'activitat física, sinó que es necessita el llançament sistemàtic i organitzat d'un programa basat en la teoria perquè es noti la diferència." (p. 253)

L'estudi de Gibbons et. al, va utilitzar mesures empíriques per a analitzar les respostes d'abans i de després en àrees de judici moral, raó moral, intenció moral i comportament prosocial. Aquestes mesures estaven basades o relacionades directament amb els estadis del model de desenvolupament moral presentat per Rest (1986). Els investigadors apunten que *"encara que els productes d'aquest estudi (per ex., canvis en marcadors quantitativs) van ser molt visibles, els processos mitjançant els quals es produeixen aquests canvis s'aprecien menys"* (p. 254).

Els processos que “menys discernibles” i la presa de decisions pedagògiques que contribueixen a aquests processos són els que ara han esdevingut la base per a la teoria del programa relacionada amb l'educació moral i ètica.

Els models de desenvolupament moral encara proporcionen una plataforma per a investigar aspectes isolats del judici moral, però la teoria del desenvolupament moral ja no domina el debat sobre educació moral i ètica. S'ha produït un canvi profund en la perspectiva, exemplificat en els escrits de Lawrence Walker, un dels investigadors més famosos en el camp de l'educació moral de Canadà. El 1994 en un article titulat *Whither moral psychology? (“Cap a una psicologia moral?)”* Walker escriu:

“...s'ha fet evident que aquesta influència dominant [de Kohlberg] ha transmès una visió més estreta del funcionament de la moral, que ara hem de lluitar per a dominar. Aquesta visió estreta del funcionament de la moral sorgeix de la noció de moral a priori i en conseqüència restringida de Kohlberg (seguint les tradicions platòniques i kantianes de filosofia moral que emfasitzen la justícia i l'individualisme) i de la seva descripció empobrida de l'agent moral (seguint en la tradició de desenvolupament cognitiu en la psicologia del desenvolupament i exemplificat pel seu èmfasi en les habilitats cognitives usades per a resoldre dilemes morals hipotètics.” (p. 1).

En l'exploració d'aquest canvi i les seves implicacions per a l'educació olímpica, vull destacar el treball de quatre estudiosos: Martha Nussbaum (1986), filòsofa; Carol Gilligan (1982), psicòloga; i Nel Noddings (1984) i Maxine Greene (1995), totes dues filòsofes de l'educació i teòriques de programes escolars. El seu treball proporciona una crítica de models de desenvolupament de base cognitiva i moral: en particular la tendència d'aquests models a simplificar les complexes interaccions humanes, i també a descartar els grups de gent que no segueixen el model. El seu treball també ofereix una direcció útil per al desenvolupament del projecte de l'educació ètica/moral del nou segle. D'aquesta manera la seva obra té implicacions profundes per als educadors olímpics.

4.1 Martha Nussbaum

En *The Fragility of goodness (La fragilitat de la bondat)* (1986), Nussbaum es refereix a la literatura de la Grècia antiga perquè explora qüestions com: En quins aspectes depèn la bona vida humana de les coses que els éssers humans no controlen? Quins són els límits de la “raó” en la cerca de la bona vida? Com s’ocuparan els éssers humans del conflicte contingent entre els valors de les seves vides? Nussbaum se sent clarament incòmoda amb les discussions abstractes dels dilemes morals, i subratlla la importància de l’emoció.

La nostra tradició anglo-americana ha tendit a assumir que el text ètic hauria de conversar, en el procés d’investigació, només amb l’intel·lecte; no hauria d’apel·lar a les emocions, sentiments i respostes sensorials. Plató argumenta explícitament que l’aprenentatge ètic ha d’avançar mitjançant la separació de la intel·ligència de les nostres altres parts simplement humanes... La conversa que tenim amb una obra de poesia tràgica no és així. La nostra activitat cognitiva, tal com hem explorat la concepció ètica incorporada en el text, inclou principalment respostes emocionals. Descubrim que pensem sobre aquests esdeveniments en part perquè notem com ens sentim; la investigació de la nostra geografia emocional és una part important de la nostra cerca d’autoaprenentatge (p. 15-16).

Hi ha dos aspectes del treball de Nussbaum que poden tenir implicacions per ensenyar els valors olímpics. Argumenta a favor d’una aproximació a l’ètica que es centra en les experiències de la vida i els conflictes morals de la gent en situacions reals, en oposició a les discussions intel·lectuals dels dilemes morals abstractes. També emfasitza la narració –drama, poesia, història– com a eina important per a l’educació ètica.

“El nostre alumne ha d’aprendre a apreciar la diversitat de circumstàncies en les quals els éssers humans lluitem per prosperar; això significa que no solament aprenem alguns fets sobre classes, races, nacionalitats, i orientacions sexuals diferents dels nostres, sinó que també som atrets en aquelles vides a través de la imaginació, i esdevenim participants d’aquelles lluites” (p. 51).

4.2. Carol Gilligan

En *In a different voices: psychological theory and women's development (Una veu diferent: teoria psicològica i desenvolupament femení)* de Carol Gilligan (1982), un antic estudiant de Lawrence Kohlberg, va qüestionar les conclusions a les quals Kohlberg havia arribat sobre el raonament moral de dones i noies basades en el seu model dels "estadis jeràrquics del raonament moral." Remarca que els estudis de Kohlberg (i de Piaget), duts a terme per a desenvolupar el model i els seus descriptors, es basaven en les simples poblacions de nois i homes. També apunta que Kohlberg, igual que Freud i Piaget abans seu, observen que d'alguna manera les noies no segueixen els seus models. Quan les dones no s'ajusten als estàndards de l'expectació psicològica, diu, la conclusió generalment ha estat que passa alguna cosa amb les dones. (p. 14).

Per exemple, descriu un estudi el 1976 sobre la organització i l'estructura de les activitats del pati de 181 persones de cinquè grau, nens blancs de classe mitjana, amb edats entre els 10 i els 11 anys, que presenten diferències segons el sexe:

"...els nois juguen a fora més que les noies: els nois juguen més sovint en grups nombrosos heterogenis en edat; competeixen més sovint, i els seus jocs duren més que els de les noies...Els jocs dels nois no duren més simplement perquè es necessiti un nivell més alt d'habilitats i per tant és menys usual avorrir-se, sinó també perquè, quan hi ha disputes durant el joc, els nois les solucionen de manera més efectiva que les noies...De fet, sembla que als nois els agradin les discussions legals igual que els jocs, i fins i tot els jugadors marginals més petits o amb menys habilitats participen en igualtat en les baralles. En canvi, l'esclat de discussions entre les noies normalment posa punt i final al joc." (p. 10).

En aquest estudi, la conclusió dels investigadors (Lever, 1976) va ser la mateixa que la de Piaget: que el sentit legal, que Piaget considera essencial per al desenvolupament moral, està "molt menys desenvolupat en les noies que en els nois" (Piaget, 1965, p. 77).

Aquestes diferències de gènere que s'aprecien des de la infància pel que fa als jocs dels nens són més òbvies, segons diu Gilligan, a la pubertat. Segons Piaget, diu, "els nens aprenen el respecte de les normes necessàriament pel desenvolupament moral mitjançant les normes dels jocs i Lawrence Kohlberg afegeix que aquestes lliçons s'aprenen de manera més efectiva si es té la oportunitat d'adoptar papers que sorgeix en el decurs de la resolució de les discussions" (p. 10). Gilligan suggereix que "més que elaborar sistemes de normes per a resoldre discussions, les noies subordinen la continuació del joc a la continuació de les relacions" (p. 10). Gilligan argumenta que:

"La sensibilitat per a les necessitats dels altres i l'assumpció de la responsabilitat per a ajudar dones líders a fer cas d'altres veus a part de la seva i a incloure en el seu propi judici altres punts de vista. La debilitat de la moral femenina, manifestada en una difusió i una confusió aparent del judici, és inseparable de la força de la moral femenina, una preocupació primordial en les relacions i les responsabilitats." (pp. 16-17).

"La poca disposició a jutjar", suggereix, "pot ser un indicador de la cura i la preocupació pels altres que influeix en el desenvolupament psicològic femení i són els responsables del que normalment es veu com a problemàtic de per si" (pp. 16-17).

4.3. Nel Noddings

A Caring: a feminine approach to ethics and moral education (La preocupació pels altres: Una aproximació femenina a l'educació ètica i moral), Noddings (1984) proposa una ètica basada en la preocupació pels altres, i en la receptivitat, la relació i les responsabilitats. Al seu llibre Noddings observa el desenvolupament moral.

Molts de nosaltres en l'educació som profundament conscients des de la distorsió dels resultats dels èmfasis excessius sobre els judicis morals i la justificació. La teoria de Lawrence Kohlberg, per exemple, es creu que ha de ser el model per a l'educació moral, però realment només és una descripció jeràrquica del raonament moral. Ja se sap, a més, que la descripció pot ser que no sigui acurada. En particular, el fet que les dones

sembla més sovint que estiguin “encallades” al tercer estadi pot posar en qüestió la precisió de la descripció ...

Les dones, potser la major part de les dones, prefereixen discutir problemes morals en termes de situacions concretes. S'aproximen als problemes morals no com a problemes intel·lectuals que s'han de solucionar mitjançant el raonament abstracte, sinó com a problemes humans concrets que s'han de viure i solucionar vivint... Enfrontades a un dilema moral hipotètic, les dones sovint demanen més informació.

Noddings recomana que les escoles haurien de ser “deliberadament redissenades per a donar suport a la idea de preocupar-se pels altres i als individus que es preocupen” (p.182). Descriu quatre estratègies fonamentals per a nodrir la idea ètica: diàleg, pràctica, confirmació i modelatge. La major part dels educadors esportius i físics discutiria que l'esport practicat en l'esperit dels ideals olímpics ofereix un context dintre del qual totes aquestes estratègies es poden aplicar i practicar. Pel que fa referència a la confirmació Noddings remarca la importància de la relació especial del mestre amb l'alumne.

Un mestre no pot “parlar” d'aquesta ètica. Ho ha de viure, i això implica l'establiment d'una relació amb l'estudiant. A part de parlar amb ell i d'ensenyar-li com preocupar-se pels altres, ella es compromet a una pràctica cooperativa amb ell. Ell no solament aprèn matemàtiques o ciències socials; també aprèn a com ser una persona que es preocupa pels altres. Mitjançant la conducta moral educativa, el mestre espera persuadir una millora en el sentit moral de l'estudiant... Tot el que fem, després, com a mestres, té punts morals. A través del diàleg, la modelació, la provisió de pràctica, i l'atribució del millor motiu, la preocupació pels altres com el mestre ensenya l'ideal ètic.” (p. 179)

“Model de preocupació dels mestres,” suggereix, “quan encoratgen rotundament autoafirmació responsable als seus estudiants” (Noddings, 1988, p. 222). Una declaració com aquesta es pot fer amb una convicció igual per a una relació especial de l'entrenador amb els seus atletes.

Remarcar el paper crític dels mestres com a “preocupar-se pels altres” en les seves relacions amb els estudiants i com a models d'acció moral hauria de ser un component destacat en les futures iniciatives d'educació olímpica. Cada dia del mestre/entrenador s'omple amb centenars de moments psicològics immediats. En cada moment els mestres i els entrenadors han d'actuar adequadament. És en aquests moments psicològics immediats tan importants, quan un mestre o un entrenador actua de manera que inspira, o afirma o encoratja o corregeix un estudiant o atleta, que ells tenen la oportunitat d'empènyer suaument al llarg del camí per a una vida justa i ètica.

Les idees i les conclusions de Nussbaum, Gilligan i Noddings assenyalen els educadors olímpics lluny d'aprendre els valors a través d'uns processos d'ensenyament i d'aprenentatge basat en la resolució de dilemes ètics a través de l'aplicació cognitiva i ben raonada de conceptes i principis universals, i cap a un procés d'ensenyament i d'aprenentatge que és molt més complex, que ajuda a la gent jove a explorar les seves respostes emocionals tan com les intel·lectuals per a les qüestions ètiques; i que emfasitza la cura i la compassió pels altres. Els educadors olímpics necessiten moure's lluny de les normes, els càstigs i els principis universals aplicables de l'ensenyament segurs i veritables, i moure's cap a una visió imaginativa, holística, diversa però necessària per a ensenyar els valors olímpics.

4.4. Maxine Greene

Per intentar entendre allò que aquest “moviment cap a” una nova visió per a la pedagogia de l'educació olímpica significa, em sento atret pel treball de Maxine Greene. *A Releasing the imagination (Llibertat d'imaginació)* Greene emfasitza que ensenyar i aprendre – a les escoles igual que en l'esport – són assumptes de “trencar les barreres – d'expectació, d'avorriments, de predefinició” (p. 14). “És la imaginació,” diu, “que ens obra els ulls al món més enllà de la nostra experiència – autoritzant-nos a crear, a preocupar-nos pels altres, i a preveure canvis socials” (portada). La imaginació ha de formar part de tot bon ensenyament i de tot bon entrenament. Només donant classes de bàsquet no es crearà un jugador de bàsquet. D'alguna manera els mestres i els entrenadors comuniquen camins per a fer coses que permeten als aprenents de posar en pràctica de la seva pròpia manera el que veuen, escolten i experimenten. “Ensenyar

com a mínim en una dimensió, és proveir a les persones de trucs i experiències que necessiten per a autoensenyar-se" (p. 14). Aquesta és una forma d'ingeni, una utilització de la imaginació.

És la imaginació - "amb la seva capacitat per a ordenar el caos i obrir l'experiència cap allò misteriós i estrany" (p. 23) que mou als mestres i als entrenadors, als estudiants i als atletes a un viatge on no han estat mai (p. 23). El paper de la imaginació, diu, "no serveix per a resoldre, no serveix per a marcar el camí, no serveix per a millorar. Serveix per a obrir els ulls, serveix per a revelar allò que generalment no es veu, no se sent, ni s'espera" (p. 28).

Greene relaciona les arts en aquest procés. "Les trobades amb les arts tenen un poder únic per a alliberar la imaginació. Històries, poemes, balls, concerts, pintures, pel·lícules, jocs –tots tenen el potencial de proveir d'un plaer remarcable aquells que desitgen anar-se'n cap a ells i es comprometen amb ells." (p. 27). M'agradaria expressar que aquest viatge "imaginatiu" també té lloc a l'educació física i esportiva de la mateixa manera que els estudiants relacionen la ment i l'esperit amb el desenvolupament de les seves capacitats físiques i en "l'enfrontament" amb un oponent.

Maxine Greene suggereix que és a través de l'estimulació de la imaginació que els nens es veuen a ells mateixos i veuen les possibilitats del seu món de manera diferent. Emfasitza que les arts magnífiques són el lloc on la imaginació dels nens es pot estimular millor. Les imatges del programa VISA "Olimpiades de la imaginació" pels Jocs Olímpics de Sidney demostren el poder d'un esdeveniment imaginatiu i excitant com són uns Jocs Olímpics per a portar les idees de l'esport, la pau, l'amistat i el joc net junts en representacions artístiques.

5. Conclusions

Sembla que Pierre de Coubertin entengui la importància de l'emoció i de la imaginació com eines pedagògiques. En el seu projecte per a la promoció i el muntatge dels Jocs Olímpics ell integra símbols, cerimònies, música, esplendor i cultura. I des dels primers

Jocs Olímpics moderns, el món ha aspirat cada quatre anys amb històries emocionals i triomf i desil·lusions atlètiques. Aquestes històries actuen com a models i com a confirmacions per a generacions futures d'excel·lents resultats. Una aproximació imaginativa a l'ensenyament dels valors olímpics és necessària per a poder ajudar-nos a trencar les barreres de les tradicions i dels prejudicis que a vegades ens fan perdre les esperances per culpa del dopatge, la violència i l'engany. Els educadors olímpics necessiten ajudar els seus estudiants i els seus atletes a veure el món d'una manera diferent, a veure cadascú d'una manera diferent, i a canviar els comportaments i, per tant, a actuar d'una manera diferent. Si no som part de la solució, som part del problema.

A més a més, tal com suggereix De Coubertin, aquesta estimulació de la imaginació també té lloc en la lluita per a l'excel·lència física. El compromís de tot el cos cap al domini físic compromet no solament els dominis físics, mentals i intel·lectuals, sinó també els emocionals i imaginatius (ex., visualització positiva), i, segons els ensenyaments tradicionals de la gent de les nostres Primeres Nacions, el domini espiritual també. La ment, el cos, l'esperit (i les emocions) s'ajunten en una actuació sublim de qualsevol tipus – atlètica o artística. De Coubertin suggereix que tan si estàs pujant una muntanya com si estàs jugant a rugbi l'efecte és el mateix.

M'agradaria dir que la imaginació ha de ser un principi organitzat per a totes les futures iniciatives olímpiques. La raó per la qual el Moviment Olímpic ajunta l'esport i la cultura és perquè junts estimulen la imaginació i ens motiven a lluitar per a "un món millor i amb pau." Quan els principals mestres es comprometen a iniciatives olímpiques educatives, aquest principi és clarament evident en el treball que fan amb els seus estudiants. Comprometen els estudiants a l'art, la música, els escrits i les actuacions improvisades. *Be a Champion in Life (Ser un campió a la vida)* (Binder, 2000) va ser un exemple d'un programa d'esforç internacional per a intentar donar suport al treball d'aquests mestres mitjançant la identificació i l'oferta d'activitats imaginatives diferents que donarien suport i afirmarien el desenvolupament dels comportaments relacionats amb els valors del Moviment Olímpic tal com s'ha descrit anteriorment. Fer la prova pilot a la Xina, a Sud Àfrica, a Brasil, a Austràlia i a Anglaterra, les activitats d'aquest

mundial sembla que ressonen en diversos contextos culturals. Els resultats d'aquestes classes pilots s'han escrit per a ser publicats.

A Canadà, a partir del treball de l'Institut per a l'Educació Olímpica de la Universitat d'Alberta, dos estudis pilot exploren els camins per a donar suport al treball dels mestres en implementar els programes imaginatius i integrats basats ens els valors de l'Olimpisme. Un d'aquests estudis es va dur a terme en una comunitat rural amb una gran població aborígena i medis. La comunitat considera la participació per part dels seus nens en un programa variat i creatiu d'esport i d'activitat física com manera de crear ponts entre els joves de diferents tradicions culturals. El segon projecte amb un objectiu similar es va dur a terme en tres escoles de les zones urbanes deprimides. El projecte de recerca involucra el desenvolupament de les eines de mesura per a intentar i avaluar canvis en els valors i els comportaments com a resultat de les intervencions. S'ha arprès molt sobre les complexitats d'implementar les iniciatives olímpiques educatives a la vida real en situacions d'escola/comunitat. L'equip de recerca de l'Institut per a l'Educació Olímpica actualment està analitzant les dades per a la seva publicació.

Avui dia, es demana que cada ciutat que s'ofereix pels Jocs Olímpics expliqui resumidament els seus plans per a dur a terme una iniciativa olímpica educativa. El repte per a tots aquells que creuen que l'esport i l'activitat física proveeixen un context per aprendre sobre la vida és com realitzar els seus objectius. Tal com escriu De Coubertin, no és suficient parlar-ne; s'han de practicar. El llegat d'educació olímpica, particularment en els nivells d'edat d'escoles primàries i secundàries podria servir com a "pont" entre la lluita per a l'excel·lència mitjançant atletes d'élite i la recerca dels somnis dels joves saltant per damunt del banc de les escoles. Quin llegat més fantàstic hi podria haver?

Bibliografia

Binder, D. L. (2000). *Be a champion in life: International teacher's resource book*. Athens: Foundation of Olympic and Sport Education.

Binder, D. L. (1995). *Fair play for kids: A handbook of activities for teaching fair play*. Ottawa: Fair Play Canada.

Gadamer, H. G. (1989). *Truth and method, Second, revised edition*. New York: The Crossroad Publishing Corporation.

Gessman, R. (1992). *Olympische Erziehung in der Schule unter besonderer Berueksichtigung des Fair-play Gedankens [Olympic education and its school application. Olympic education in schools within the special context of the fair play idea]*. Paper presented at the Proceedings of the First National Teacher Professional Workshop of the National Olympic Committee of Germany, Olympia, Greece, September 7-15, 1991.

Gibbons, S., Ebbeck, L. & Weiss, M. (1995). Fair play for kids: Effects on the moral development of children in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 66(3), 247-255.

Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Greene, M. (1995). *Releasing the imagination: Essays on education, the arts, and social change*. San Francisco: Jossey-Bass Inc.

Gruepe, O. (1996). Die olympische Idee ist paedagogisch: Zu Fragen und Problemen einer "olympische Erziehung". In N. Mueller & M. Messing (Eds.), *Auf der Suche nach der Olympischen Idee* (pp. 23-38). Frankfurt: Agon-Sportverlag.

International Olympic Committee. (2000). Olympic Charter. Lausanne: IOC.

Hersh, R. H., Paolitto, D. P., & Reimer, J. (1979). Promoting moral growth: From Piaget to Kohlberg. New York: Longman.

Kidd, B. (1985). The legacy of Pierre de Coubertin. Paper presented at the Olympic Academy of Canada, Vancouver, B.C.

Kidd, B. (1996). Taking the rhetoric seriously: Proposals for Olympic education. *Quest*, 48(1), 82-92.

Kohlberg, L. (1981). The philosophy of moral development. San Francisco: Harper & Row.

Lever, J. (1976). Sex differences in the games children play. *Social Problems*, 23(4, April), 479-488.

Müller, Norbert. (2004). Olympic education: university lecture on the Olympics. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics UAB. International Chair in Olympism (IOC-UAB). [Date of consulted: 14/10/04].
< <http://olympicstudies.uab.es/lectures/web/pdf/muller.pdf> >

Naul, R. 2002. Olympische Erziehung: Ein integriertes Konzept fuer Schule und Verein. Bewerbung fuer die Olympischen Sommerspiele 2012 in Duesseldorf Rhein-Ruhr.

Noddings, N. (1984). *Caring: A feminine approach to ethics and moral education*. Berkeley: University of California Press.

Noddings, N. (1988). An ethic of caring and its implications for instructional arrangement. *American Journal of Education*, 96(2), 215-230.

Nussbaum, M. C. (1986). *The fragility of goodness: luck and ethics in Greek tragedy and philosophy*. New York: Cambridge University Press.

Piaget, J. (1965). *The moral judgment of the child* / Jean Piaget, with the assistance of seven collaborators (Marjorie Gabain, Trans.). New York: Free Press.

Piaget, J. (1975). *The child's conception of the world*. New York: Littlefield.

Rail, G. (1996). *Beyond "talking heads:" Towards an empowering pedagogy in Olympic education*. Paper presented at the Preliminary Congress on Olympic Education in Schools, Olympia, Greece, September 12-16, 1996.

Rest, J. R. (1986). *Moral development: Advances in research and theory*. New York: Praeger.

Romance, T. J., Weiss, M. R., & Bockoven, J. (1986). A program to promote moral development through elementary school physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 5(2, January), 126-136.

Walker, L. J. (1995). Whither moral psychology? *Moral Education Forum*, 20(1), 1-8.

Olimpisme a les escoles: educació olímpica com a centre en l'educació de valors

Per tal de comprendre l'Olimpisme tal com s'articula en els principis fonamentals de la Carta Olímpica, és fonamental tenir en compte la crida que fa a la importància del mandat educatiu dels Jocs Olímpics. És un mandat per l'educació de valors. Aquest treball explora la teoria pedagògica i de disseny curricular relacionada amb l'ensenyament de valors que semblen propers al concepte de l'Olimpisme. Des dels anys 60, el disseny curricular relacionat amb l'educació de valors ha estat dominant per la teoria del desenvolupament moral de Lawrence Kohlberg (1981).

Deanna Binder
University of Alberta, Canadà

Centre d'Estudis Olímpics
Universitat Autònoma de Barcelona

Edifici N. 1a. planta
08193 Bellaterra (Barcelona)
Espanya

Phone +34 93 581 1992
Fax +34 93 581 2139

<http://ceo.uab.cat>
ceioe@uab.cat